

Αθήνα, 26 Φεβρουαρίου 2018
Αριθμ. Πρωτ.: 233744/8784/2018

Πληροφορίες: κα Φωτεινή Παντελίδου
κα. Αργυρώ Τζώρτζη

Προς το Υπουργείο Εργασίας
Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης
Σταδίου 29
101 10 ΑΘΗΝΑ

1. Γενική Δ/ση Πρόνοιας/ Υπόψη Γενικού Δ/ντή
2. Διεύθυνση Προστασίας Α.Μ.Ε.Α. / Υπόψη Δ/ντή

Θέμα: ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΒΑΡΙΑΣ ΑΝΑΠΗΡΙΑΣ ΣΕ ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΥΣ ΠΟΥ ΕΚΤΙΟΥΝ ΣΤΕΡΗΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΠΟΙΝΗ

Αξιότιμοι κύριοι,

Ο Συνήγορος του Πολίτη στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων του κατά το άρ. 103 § 9 του Συντάγματος και το ν.3094/2003 και στο πλαίσιο εξέτασης αριθμού αναφορών από εγκλείστους σε διάφορα Καταστήματα Κράτησης επανέρχεται προς την Υπηρεσία σας, με στόχο να διευθετηθεί άμεσα και οριστικά, πλέον, το ζήτημα της ένταξης των κρατουμένων στο πρόγραμμα οικονομικής ενίσχυσης βαριάς αναπηρίας.

Ειδικότερα, για το θέμα αυτό, η Αρχή μας έχει εκφράσει ήδη τις απόψεις της στο παρελθόν, σε σχετικά πορίσματα και έχει απασχολήσει επανειλημμένως τις κατά τόπους αρμόδιες Δ/σεις Κοινωνικής Προστασίας των Δήμων και παλιότερα τις Διευθύνσεις Κοινωνικής Πρόνοιας των ΝΑ, καθώς και την Υπηρεσία σας.

Το ζήτημα όμως παραμένει για υπερβολικά μακρύ χρονικό διάστημα **(τουλάχιστον από το 2010)** χωρίς λύση και σαφή τοποθέτηση. Οι Δ/σεις Κοινωνικής Προστασίας των Δήμων παραμένουν «μετέωρες», χωρίς σαφείς οδηγίες, με αποτέλεσμα άλλες να μην εντάσσουν ή να διακόπτουν την ένταξη κρατουμένων στο πρόγραμμα οικονομικής ενίσχυσης και άλλες-ιδιαίτερα δε, εάν πρόκειται για τις Δ/σεις Κοινωνικής Προστασίας του Δήμου της περιοχής πρότερης κατοικίας του κρατούμενου-να συνεχίζουν την ένταξη των κρατουμένων στο εν λόγω πρόγραμμα. Οι κρατούμενοι αισθάνονται, εξαιτίας της διαφορετικής μεταχείρισης, ότι είναι έρμαιο των Υπηρεσιών και οι κοινωνικές υπηρεσίες των Καταστημάτων Κράτησης παραμένουν αμήχανες μπροστά στο ζήτημα και τη σχετική διαχείριση των

κρατούμενων. Όπως γίνεται αντιληπτό, είναι άκρως προβληματική, υπό το πρίσμα των αρχών της νομιμότητας, της προστατευόμενης εμπιστοσύνης του πολίτη στη διοίκηση, της ισονομίας και της ισοπολιτείας, η αντιφατική στάση, απέναντι στο ζήτημα, των εμπλεκόμενων δημοσίων υπηρεσιών, τόσο σε επίπεδο περιφερειακό όσο και επιτελικό.

Ειδικότερα, οι απόψεις της Αρχής, συνοψίζονται στο Πόρισμα με τίτλο «Χορήγηση Επιδόματος Βαριάς Αναπηρίας σε Δικαιούχους που εκτίουν στερητική της ελευθερίας ποινή», που εκπονήθηκε το Δεκέμβριο του 2011 και απεστάλη στον τότε Υφυπουργό Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης και στον τότε Γενικό Γραμματέα Πρόνοιας.

Σύμφωνα με το πόρισμα αυτό, το κρίσιμο σημείο αφορά στο **κατά πόσον η κράτηση σε σωφρονιστικό κατάστημα εμποδίζει, με βάση το ισχύον νομικό πλαίσιο, τη χορήγηση επιδόματος αναπηρίας σε δικαιούχους, αν δηλαδή εξαιρείται η συγκεκριμένη κατηγορία δικαιούχων από τη χορήγησή του.**

Σύμφωνα με την ΚΥΑ Γ4α/Φ.225/161/1989 (ΦΕΚ Β 108) «*Ενοποίηση προγραμμάτων οικονομικής ενίσχυσης ατόμων με ειδικές ανάγκες*», άρθρο 1, αποφασίζεται η χορήγηση οικονομικής ενίσχυσης σε ανασφάλιστα και έμμεσα ασφαλισμένα άτομα με ειδικές ανάγκες, ανεξαρτήτως ηλικίας, τα οποία λόγω σοβαρής σωματικής, νοητικής ή ψυχικής ασθένειας ή αναπηρίας είναι ανίκανα για άσκηση βιοποριστικού επαγγέλματος με ποσοστό τουλάχιστον 67%, υπό τις προβλεπόμενες στα άρθρα 2 και 4 προϋποθέσεις.

Ειδικότερα, σε σχέση με το υπό διερεύνηση θέμα, κρίσιμο είναι το άρθρο 2 της ως άνω ΚΥΑ, όπου προβλέπονται ως προϋποθέσεις οι ακόλουθες:

α. Τα ανασφάλιστα ή έμμεσα ασφαλισμένα άτομα να μην εμπίπτουν σε κάποιο από τα ειδικά προγράμματα οικονομικής ενίσχυσης ατόμων με ειδικές ανάγκες που εφαρμόζουν οι αρμόδιες Υπηρεσίες του Υπουργείου Υγείας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων.

β. Να μη λαμβάνουν οικονομική ενίσχυση για τον ίδιο λόγο από το Δημόσιο ή από οποιαδήποτε άλλη πηγή (ασφαλιστικό οργανισμό-ταμείο κλπ), ίση ή μεγαλύτερη από το ποσό της οικονομικής ενίσχυσης που προβλέπει η απόφαση αυτή.

γ. Να μην περιθάλπονται, με δαπάνες του Δημοσίου, ως εσωτερικοί ασθενείς ή τρόφιμοι σε Δημόσια Νοσηλευτικά ή Προνοιακά Ιδρύματα, αντίστοιχα, για χρονικό διάστημα μεγαλύτερο του τριμήνου.

Όπως προκύπτει από τα παραπάνω, η παραμονή του αιτούντος σε νοσηλευτικό ή προνοιακό ίδρυμα, ορίζεται ως αρνητική προϋπόθεση για τη χορήγηση σε αυτόν του επιδόματος βαριάς αναπηρίας, δεδομένου ότι το νοσηλευτικό ή προνοιακό ίδρυμα είναι εκείνο που του παρέχει συνολική φροντίδα, ανταποκρινόμενη και στις ειδικές ανάγκες της βαριάς αναπηρίας του. Επομένως, αφού, μέσω των ιδρυμάτων αυτών, το κράτος συμβάλλει άμεσα στην κάλυψη των ειδικών αναγκών των ατόμων με αναπηρία, δεν συντρέχει λόγος που να δικαιολογεί τη χορήγηση σε αυτά του επιδόματος βαριάς αναπηρίας

Δεδομένου, όμως, ότι οι κρατούμενοι σε σωφρονιστικά καταστήματα δεν συνιστούν εσωτερικούς ασθενείς ή τρόφιμους σε δημόσιο νοσηλευτικό ή προνοιακό ίδρυμα, με την έννοια του άρθρου 2 περ. γ' ΚΥΑ Γ4α/Φ.225/161/1989, θεωρούμε ότι ο κοινωνικός σκοπός του επιδόματος δεν

αναιρείται με τη χορήγησή του σε δικαιούχους που εκτίουν στερητική της ελευθερίας ποινή. Και τούτο, διότι τα Καταστήματα Κράτησης, ακόμη και αν θεωρηθεί ότι καλύπτουν βασικές ανάγκες διαβίωσης και περίθαλψης, ούτε στοχεύουν ούτε διαθέτουν τις απαραίτητες υποδομές προκειμένου να καλύψουν τις εξατομικευμένες ανάγκες που προκύπτουν από την αναπηρία.

Στο σημείο αυτό επισημαίνεται ότι η Αρχή εκπόνησε σχετικό Πόρισμα με τίτλο «Συνθήκες Κράτησης Ατόμων με Αναπηρία» που εκπονήθηκε επίσης τον Δεκέμβριο του 2011 και απεστάλη στον τότε Ειδικό Γραμματέα Σωφρονιστικής Πολιτικής του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.

Σύμφωνα με το πόρισμα αυτό, το κρίσιμο ζήτημα εστιάζεται στην απουσία κρατικής μέριμνας για την ειδική μεταχείριση των κρατούμενων που παρουσιάζουν αδυναμία αυτοεξυπηρέτησης, περιορίζοντας, απλώς, τη μέριμνα στην παρακολούθησή των αναπήρων κρατούμενων από το ιατρείο του Καταστήματος Κράτησης- εφόσον υπάρχει ιατρός- και στην εθελοντική παροχή βοήθειας από συγκρατούμενους τους.

Συγκεκριμένα, στο εν λόγω πόρισμα σημειώνεται: *« Η ανάγκη θεσμικής μέριμνας προς κάλυψη των ειδικών αναγκών των κρατούμενων με αναπηρία, υπογραμμίζεται κι εκ του γεγονότος ότι παρουσιάζονται δυσλειτουργίες στη χορήγηση του επιδόματος βαριάς αναπηρίας σε κρατούμενους που πληρούν τις σχετικές προϋποθέσεις και μάλιστα με την αιτιολογία ότι τα έξοδα διαβίωσής τους έχουν αναληφθεί από το Δημόσιο. Στόχος του εν λόγω επιδόματος είναι η εξασφάλιση των μέσων για την κάλυψη των συνδεδόμενων με την αναπηρία αυξημένων αναγκών διαβίωσης και περίθαλψης ατόμων με βαριά αναπηρία/συμπαράσταση-εξυπηρέτηση από τρίτο άτομο, που είναι ανασφάλιστα ή έμμεσα ασφαλισμένα και δεν λαμβάνουν ίση ή μεγαλύτερη οικονομική ενίσχυση για τον ίδιο λόγο. Η μη χορήγησή του σε κρατούμενους που πληρούν τις προϋποθέσεις, σε συνδυασμό και με την απουσία θεσμικής παροχής συμπαράστασης, έχει ως συνέπεια οι συγκεκριμένοι και να μην απολαμβάνουν εντός του σωφρονιστικού καταστήματος την ειδική φροντίδα σε συμπαράσταση για την κάλυψη της αδυναμίας αυτοεξυπηρέτησης, στη χρηματοδότηση της οποίας αποβλέπει το συγκεκριμένο επίδομα, αλλά και να στερούνται μία παροχή που θα λάμβαναν εκτός αυτού κι έχει ως σκοπό την κάλυψη των αναγκών συμπαράστασης κι εξυπηρέτησης από τρίτο πρόσωπο. ...Την έλλειψη εξειδικευμένης κρατικής μέριμνας δεν αντισταθμίζει σε καμία περίπτωση η εθελοντική παροχή συνδρομής από συγκρατούμενους, η οποία δημιουργεί συνθήκες εξάρτησης του ανάπηρου και ανασφάλειας ως προς την τακτική και έκτακτη κάλυψη των καθημερινών του αναγκών σε συνθήκες αξιοπρεπείς...»*

Επιπλέον, σχετική είναι η υπ αριθ. 60/99 γνωμοδότηση του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, σύμφωνα με την οποία (κατά πλειοψηφία) οι κρατούμενοι δικαιούνται το επίδομα βαριάς αναπηρίας. Ειδικότερα, η γνωμοδότηση αυτή προβλέπει ότι οι φυλακές και τα σωφρονιστικά καταστήματα, αποτελούν τόπους εκτίσης των στερητικών της ελευθερίας ποινών και σε καμία περίπτωση δεν αποτελούν ιδρύματα με την έννοια της περ. γ' του άρθρου 2 της ΚΥΑ Γ4α/Φ.225/161/1989. Κατά συνέπεια, η εισαγωγή στις φυλακές δεν

αποσκοπεί στην περίθαλψη των κρατουμένων ως ασθενών ή τροφίμων με ειδικές ανάγκες.

Η πιο πρόσφατη απεύθυνση της Αρχής αναφορικά με το ζήτημα στην Υπηρεσία σας, έγινε με το υπ' αριθ. πρωτοκολ. 216180/13171/2017/22-3-2017 έγγραφο μας προς τη Διεύθυνση Προστασίας Α.Μ.Ε.Α. της Γενικής Δ/σης Πρόνοιας, στο οποίο απαντήσατε με το υπ' αριθ. πρωτοκολ. Δ24/Φ.29/Γ.Π. 15512/353/11-8-2017 έγγραφο, όπου μνημονεύετε την ανωτέρω υπ' αριθ. 60/99 Γνωμοδότηση του ΝΣΚ και μας γνωρίζετε ότι προτίθεσθε να θέσετε εκ νέου το ζήτημα προς Γνωμοδότηση στο Ν.Σ.Κ., πράγμα που, εξ' όσων γνωρίζουμε, δεν έχει γίνει μέχρι σήμερα.

Κατόπιν όλων των ανωτέρω και δεδομένου ότι το ζήτημα είναι ιδιαίτερος σοβαρό, βρίσκεται σε εκκρεμότητα για υπέρμετρα μεγάλο χρονικό διάστημα και χρήζει άμεσης επίλυσης, παρακαλούμε να μας γνωρίσετε τις θέσεις της Υπηρεσίας σας επ' αυτού, καθώς και τις ενέργειες στις οποίες προτίθεσθε να προβείτε.

Δεδομένου ότι, αφενός μεν για το ζήτημα έχει προϋπάρξει θετική γνωμοδότηση του ΝΣΚ, η οποία μάλιστα ταυτίζεται με τη θέση του Συνηγόρου του Πολίτη και αφετέρου ότι η διακοπή της οικονομικής ενίσχυσης των κρατουμένων με βαριά αναπηρία δεν βασίζεται σε ρητή διάταξη νόμου αλλά σε ερμηνεία, και μάλιστα όχι επαρκώς θεμελιωμένη, θεωρούμε ότι δεν υφίσταται αποχρών λόγος για την εκ νέου παρέμβαση του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, όταν μάλιστα έχει προϋπάρξει γνωμοδότησή του για το ζήτημα και δεν έχει αλλάξει εν τω μεταξύ το νομοθετικό πλαίσιο. Σε περίπτωση αντίθετης άποψής σας, παρακαλούμε να μας ενημερώσετε σχετικά και εφόσον εμμένετε στη θέση σας για εκ νέου Γνωμοδότηση του Ν.Σ.Κ., κρίνουμε σκόπιμο να θέσετε υπόψη του Ν.Σ.Κ. τις σχετικές θέσεις της Αρχής μας, που σας επισυνάπτουμε στο παρόν.

Προσβλέποντας στις δέουσες ενέργειές σας, παραμένουμε στη διάθεσή σας για κάθε διευκρίνιση και συνεργασία.

Με εκτίμηση

Γιώργος Π. Νικολόπουλος
Βοηθός Συνήγορος του Πολίτη

Συνημμένα:

1. Πόρισμα του ΣτΠ με τίτλο «Χορήγηση Επιδόματος Βαριάς Αναπηρίας σε Δικαιούχους που εκτίουν στερητική της ελευθερίας ποινή» που εκπονήθηκε τον Δεκέμβριο του 2011
2. Πόρισμα του ΣτΠ με τίτλο «Συνθήκες Κράτησης Ατόμων με Αναπηρία» που εκπονήθηκε τον Δεκέμβριο του 2011

Κοινοποίηση:

1. ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΔΙΑΦΑΝΕΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ
ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΑΝΤΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ
Λεωφ. Μεσογείων 96
Τ.Κ 11527 ΑΘΗΝΑ